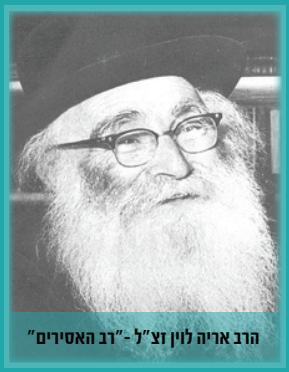
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 199 | ד' טבת תשפ"א

פרשת מקץ

דרך חיים

בפרשת החלומות אנו קוראים "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתהו על ארץ מצרים" (בראשית מא לג). הקשה הגאון הצדיק ר' אליהו לופיאן, משגיח בישיבת 'כפר חסידים', למה לאיסוף התבואה דרוש דווקא איש נבון וחכם, הלא מדובר בסך הכל בניהול כלכלה נכונה? המבוקש צריך להיות כלכלן נמרץ, אשר מבין היטב בעולם העסקים. אלא שבכדי לכנוס ולאסוף בשנות שובע עבור שנות הרעב הוא דבר המצריך חכמה ותבונה. משום שטבעו של אדם להימשך אחר ההווה ולא לראות את העתיד כמוחש. כעת שישנן שנים של שובע במצרים, כדברי החלום על הפרות והשיבולים הטובות והמלאות, אין בטבעו של אדם להיות נמרץ לאסוף את התבואה כבשעת רעב אבל אדם שהוא נבון וחכם יאסוף ויכנוס, כיוון ש"איזהו חכם? הרואה את הנולד" (תמיד לב.). סיים ר' אליהו שמכאן מוסר גדול לאדם עלי אדמות שעליו להיות נבון וחכם ולאסוף מצוה ומעשים טובים עלי אדמות. העולם הזה דומה לשנות השובע, כיוון שיש ריבוי חכמה ומצוות אותן ניתן לאסוף מהאוצרות הפתוחים שבעולם הזה, אולם העולם הבא דומה לשנות רעב, כדברי המדרש (רות רבה ג ג) "שעולם זה (העולם העליון) דומה לשבת ועולם שבאת ממנו דומה לערב שבת, אם אין אדם מתקן בערב שבת מה יאכל בשבת". דווקא מתוך השפע הגדול של המצוות בעולם הזה האדם שוכח את ערכן, מתרשל בעבודת ה' ומזלזל במצוות ומעשים טובים. אך לאחר מותו כל אדם מצטער על המצוות אותן איבד, ולכן הנשמה זועקת בשעת יציאתה מן הגוף זעקה הנשמעת מסוף העולם ועד סופו, אותה הסביר הגאון מוילנא כזעקה על הפסד המצוות הזמינות לנו ולא על עזיבת הנאות העולם הזה.

כך הסביר ר' ארבהם מקאליסק, ידיד נפשו של תלמיד הבעל שם-טוב ר' מנדלי מוויטבסק, את לשון הכתוב "מלאה הארץ קנינך" - שהארץ מלאה בקניינים ורכישה של תורה ומצוות וצריך לנצל כל רגע ורגע שיש לנו כאן עלי אדמות לקנות ולרכוש תורה ומעשים טובים. ומסופר על הגאון מוילנא שטרם פטירתו אחז בציציותיו בידו והחל לבכות, לשאלת תלמידיו לפשר הדבר הסביר להם שכאן בעולם הזה ניתן בכמה פרוטות לזכות למצוה נשגבה כמצות ציצית השקולה כתרי"ג מצוות, ולשם כך אני עוצר טרם הליכתי לבית עולמי בו לא ניתן לזכות עוד בעשיית המצוות הקדושות. כמה התעוררות יש לנו מעניין זה להתנהל בחכמה ותבונה לנצל את ימי השובע של העולם הזה לעומת ימי הרעב של העולם הבא.

וכן כתב הרמח"ל במסילת הישרים (פרק א): "והנה אחר שידענו זה, נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו, כי הנה אלה הם האמצעים המביאים אותנו אל השלמות האמיתי, אשר בלעדם לא יושג כלל, ואולם ידוע כי אין התכלית מגיע אלא מכח קיבוץ כל האמצעים אשר

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

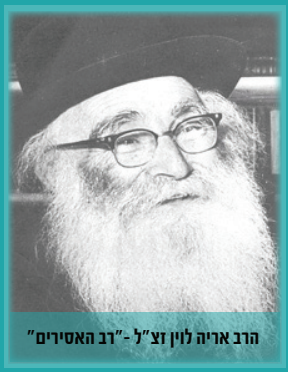

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

נמצאו ואשר שימשו להגיעו. וכפי כח האמצעים ושימושם, כן יהיה התכלית הנולד מהם. וכל הפרש קטן שימצא באמצעים, תבחן תולדתו בבירור ודאי בהגיע זמן התכלית הנולד מקיבוץ כולם". על זה אומר שלמה המלך "כי אם שנים הרבה יחיה האדם בכלם ישמח" (קהלת יא ח), כלומר גם לאדם שיש לו כבר שנים רבים ומעשים טובים מרובים אותם כנס לאורך שנות חייו, לא יזלזל באף אחד מהם שכן "יזכר ימי החשך כי הרבה יהיו" שאז כל מצוה שהייתה נראית כקטנה בעולם הזה ניכרת כגדולה לאין ערוך בעולם הבא.

מקפיד היה מרן החזון איש, שמי גדול לנו כמותו בתורה ומעשים טובים, שבשעה שהיה שומע קדיש היה משעין את ראשו על ידו המושענת על הסטנדר כדי לכוון כראוי על הזכרת כבוד מלכותו הנזכר בקדיש. יום אחד שכחו לומר את הקדיש שבסיום התפילה, ובשעה שמרן החזון איש היה בדרכו לצאת מבית הכנסת נזכר מאן דהו שלא אמרו קדיש והחל לאמרו, מיד חזר מרן החזון איש למקומו נשען בנחת כהרגלו להשיב על הקדיש בישוב הדעת טרם שישוב לביתו.

כל זה אנו למדים מדברי יוסף הצדיק "ירא איש נבון וחכם" שעלינו לצבור בשנים האלה שאנו עלי חלד תורה ומצוות לקראת שנות הרעב העתידים לבוא אלינו בעזבנו את הפרוזדור של ההכנה ובכניסתנו לטרקלין העולם הבא.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

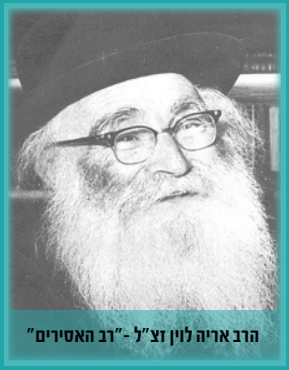
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

על אמונתו האיתנה בהשגחת הבורא של ר' אריה ומידת בטחונו הגדולה, יעידו דבריו הנפלאים שכתב באחת מצוואותיו:

"התאמצתי להשריש בליבי מידת הבטחון לפי מיעוט שכלי, כי כל אדם שיש בו מידת הבטחון בידוע שיש בו את מידת האמונה, שאין אדם בוטח אלא במי שמאמין בו. ועניין הבטחון פירש רבנו יונה ז"ל שיידע האדם עם לבבו כי הכל בידי שמים, ובידו לשנות את הטבעים ולהחליף המזל, ואין לו מעצור להושיע ברב או במעט, וגם כי צרה קרובה עליו - ישועת ה' קרובה לבוא, כי כל יכול ולא ייבצר ממנו מזימה, והכל לטובה. לא דאגתי הרבה על הפסד חלילה, הודו לה' כי טוב, שגובה חובו בטובתו של אדם".

את רוח הדברים מוצאים אנו במכתב נוסף ששיגר בשנת תש"ה ר' אריה אל ידידו הטוב מלונדון, ר' סנדר הרמן:

"ידיד נפשי כאח לי, אבקשו מאד בכל לשון של בקשה שלא לדחוק את השעה, כי כל עכבה מן השמים לטובה. אשר עליו להבין כי מה שאפשר לעשות עשיתי, כי מי שאשר ישתוקק לכסוף יותר ממני להתראות פנים אל פנים, אשר ממש עד כלות הנפש, אולם הזמן גורם ועלינו לצפות לישועה.

בטח כבוד אחי מכיר את הרב ____ אשר התחתן בלונדון. וכל הרבנים הראשיים והנכבדים השתדלו על ידי לורד ה. סמואל, והוא השתדל בזה להשיג רישיון להביא את אשתו הנה, ולא עלתה בידם. וכדאי למנוע מדרכים כאלו להבטיח כסף למוסדות, כי הם לא יכלו לעשות כלום עד שתעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו. ולא לסמוך על שום הבטחות רק לשום על ה' מבטחו, ולא יעזוב את חסידיו, המה ירשו ארץ וישכנו לעד עליה, "ואוהבי שמו ישכנו בה".

(דרך אבות רמח-רמט)

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ביום שישי הבא עלינו לטובה יחול צום עשרה בטבת. עיקר הצום נתקן משום שביום זה החל המצור אשר הביא לחרבן בית המקדש הראשון ולגלות ישראל מארצם. מלבד יום נורא זה, מציינים חכמינו שביום ח' בטבת תורגמה התורה ליוונית לבקשת תלמי המלך, והיה יום זה קשה כיום שנעשה בו העגל (מסכת סופרים) וביום ט' בטבת נפטרו עזרא הסופר ונחמיה- ראשי העולים בבית שני. ישנה אמירה מיוחדת מהאבודרהם (הלכות תענית), שדייק מלשון הכתוב ביחזקאל (כד ב) העוסק בעשרה בטבת שאמר "בעצם היום הזה", שאף אם יום עשרה בטבת יחול בשבת יקיימו בו יום צום כהלכתו. אמנם הבית יוסף (אורח חיים סי' תקנ) כתב על כך "לא ידעתי מנין לו זה", וכן נוקטים להלכה, אף שלפי הלוח הקיים אצלנו אין עשרה בטבת יכול לחול ביום שבת לעולם.

אמנם גם בעניין הצום שחל ביום שישי ישנו דיון לגבי שעת סיומו, משום שאחר השקיעה אנו נמצאים כבר בשבת קודש ושרויים אנו בתענית. הלכה למעשה אנו נוקטים שצמים עד צאת הכוכבים (17:01), וממילא אין לשתות ולאכול קודם עריכת קידוש של ליל שבת כדין. אשה הנמצאת בבית עם בני ביתה תעשה קידוש לבני הבית ולא ימתינו בתעניתם עד בוא בעל הבית מבית הכנסת. ואם אוכלים דבר מה קודם ברכת "המוציא" יברכו ברכה אחרונה על אכילתם לפני תחילת הסעודה.

במנחה של ערב שבת ננהג כבכל מנחה של תענית- נקרא בתורה את "ויחל" ונוסיף "עננו" בתפילת עמידה. ולכן יש לתת את הדעת על שעת תפילת מנחה, כך שלא ניכנס חלילה לתוך שבת, ונזכה לקיים מצות תוספת שבת כהלכתה. אמנם בשונה משאר תפילות מנחה של צומות אין אומרים "אבינו מלכנו" משום שאנו נמצאים בערב שבת, זמן שאין אומרים בו תחנון.

הצום מתחיל משעת עלות השחר (5:27) והוא אסור באכילה ובשתייה בלבד, כשאר הצומות הקלים. אדם אשר מצטער במיוחד מריח הפה יכול לשטוף פיו במי-פה כל עוד ראשו כפוף באופן שלא יבלע כלל אף טיפה אחת של מים.

החייבים והפטורים מן הצום- **נשים וגברים בריאים** אחר גיל מצוות חייבים בצום. יש הנוהגים לחנך את **הבנים והבנות הקטנים** בצום שעות, אך אנו פוסקים למעשה שאין צורך בכך כלל. אמנם יש להימנע מלתת להם ממתקים, שתייה מתוקה וכדומה, אלא יאכלו וישתו דברים מזינים בלבד.

המשך בעמוד ההבא

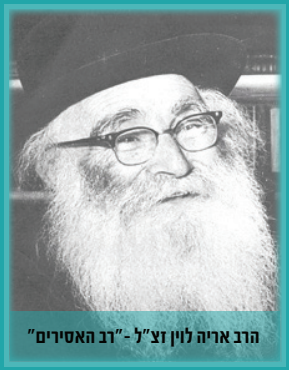
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

חולה אשר זקוק לאכילה פטור לחלוטין מלצום, אולם אם יכול- יחמיר להתענות בלילה על מנת להשתתף במעט בצערן של ישראל.

אשה מעוברת לאחר ארבעים יום מתחילת הריונה פטורה מתענית, ואין לה להתענות אף תענית שעות. באם היא חלושה אף קודם ארבעים יום יכולה להימנע מלצום לכתחילה. הוא הדין לאשה מניקה שאינה חייבת בצום. לעניין זה אשה מניקה היא כל אשה שראויה להניק, ולכן אף אם אינה מניקה בפועל אך לא חשה בטוב פטורה מלצום בתוך כ"ד חודשים מהלידה.

חתן וכלה בתוך ימי שבע הברכות חייבים בצום זה כדין כל אדם.

אדם שפטור מהצום לא יעלה לתורה או ייגש לפני עמוד התפילה כשליח ציבור. כן לא יאמר "עננו" בשעת התפילה. לכן מניין שאין בו שישה צמים לא יאמר שליח הציבור בחזרתו את ברכת "עננו".

כבכל תענית יש מצוה לתת צדקה במהלך הצום- "אגרא דתעניתא צדקה", כשהיו שהקפידו דווקא לתת קודם תפילת מנחה בה קוראים בהפטרה- "שמרו משפט ועשו צדקה". והמתפללים מנחה קטנה בסמוך לשבת ישימו לב שלא ישכחו את הכסף בכיסם בכניסת שבת ויפנו את קופת הצדקה ממקום בו אין להשאירה בשבת.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

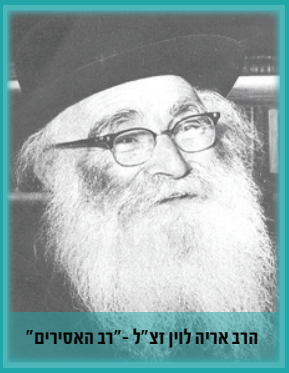
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | בבית הכנסת שלנו אין משאירים בימות השבוע את ספר התורה בארון הקודש אלא בכספת המצאת בחדר צדדי. האם ניתן לומר תחנון בשעה שאין ספר התורה בתוך ארון הקודש?

תשובה | כוונת השואל בוודאי לא לאמירת תחנון, שאפשרית גם בלא ספר תורה, אלא דווקא לנפילת אפיים, וגם בה האמירה אינה תלויה בהימצאות ספר תורה, אלא דווקא כיסוי הפנים בשעת הנפילה עליהם, כפסק מרנן השולחן ערוך והרמ"א.

אבל במקרה דנן אין הדבר רלוונטי, שכן פסק האגרות משה (או"ח ח"ד כא) שזה נחשב שיש ספר תורה בבית הכנסת, אלא שהוא שמור בינתיים במקום צדדי. וכן פסק מרן הגרש"ז אויערבאך (אשי ישראל פרק כה).

שאלה | אבל שבתוך ימי אבלותו הגיע למניין שלנו וניגש להתפלל, כיצד עלינו לנהוג בשעת אמירת תחנון?

תשובה | אבל אינו אומר תחנון, ובשעה שהאבל חזן כל הציבור נגרר אחריו, כפסק הגרש"ז אויערבאך (ס' נחמו עמי), אך כאשר אין הוא השליח ציבור אלא כאחד המתפללים אזי הציבור אומר והוא עצמו נמנע.

שאלה | האם הדלקה במניין היא דווקא בבית הכנסת או גם במניין רחוב?

תשובה | כיון שהמנין קבוע במקום זה, על אף שהוא עתיד במהרה להתבטל בעז"ה, חשיב כבית כנסת ויש להדליק שם נר חנוכה.

אולם יש להדליק לצד הארון קודש - בצד דרום (וכדברי בעל החתם סופר, שהכוונה בדרום היא לדרום הארו"ק) כיון שיש ארעיות בקירות בית הכנסת.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il